

Írókról, művekről – bizalmasan

Ez a riport 27 évvel ezelőtt született írás. 1985-ben még nem volt „szokás” a Horthy-korszak bestselleríróiról írni, de már a tiltást is „mellőzték”!

„Csak csöngessen még egyszer, biztosan itthon van az írónő!” – mondja a lépcsőházban álldogáló lakótárs. Csöngetek. Aztán zaj támad odabent. Lassan kitárul az ajtó, és az ajtónyílásban ott áll botjára támaszkodva Zsigray Julianna.

– Tessék, fáradjon be. Ide, a jobb oldali szobába.

A szoba rendezett és tiszta. Az ágy megvetve. Antik, faragott bútorok. A vitrinben porcelánok, kristálypoharak, nipppek. A falon néhány kép, a könyvespolc zsúfolva.

– Hogyhogy fölkeresett?

– Meg szeretnék ismerkedni a kilencvenéves írónővel.

– Na, most mit szól hozzá, mit írt rólam a helyi lap! Még hogy kilencven! [1985. június 25-én reggel a Petőfi Népe hírei között olvastam, hogy „fölkeresték a 90 éves Zsigray Juliannát Kiskunhalason”. Azonnal kocsiba ültem, és Stekovics János fotóművésszel elindultam, hogy megkeressem az írónőt Halason.] Nézze meg az irodalmi lexikont: 1908-ban születtem. Hát nem rémes, hogy így öregítenek!

– Megnéztem.

– Akkor beszélgethetünk. Gyűjtson rá, ha akar. Majd én kezdem, hiszen bizonyára tudja, hogy újságíróskodtam is. Szóval átok rossz kölyök voltam. Akaratos és rámenős. Budapesten a Sacra Coeurbe jártam iskolába...

– Beszéljünk először a Zsigray családról.

– Képzelve, amikor meg kellett kérnem az adatokat a szülőhelyemről, szinte villámcsapásként ért a válasz. Apám: földműves! Az, aki írta, egy angyal volt. Ma sem tudom, hogy ki írta, ki töltötte ki a papírokat abban a hivatalban. Szóval, jó atyám földműves volt! Hát nem az volt! Földdel foglalkozott. Maradjunk eny nyiben. Atyám földbirtokos volt valójában.

– És az édesanyja?

– Az anyám családja az Arad megyei Simándról származik. Nagyon régi család. Ez a Simánd egy kis falu volt. Hogy most hogy hív-

ják, mi lett belőle, arról fogalmam sincs. Van egy nagy sztorim, azt gyakran el szoktam mesélni, arról, hogy kinek mi volt a legérdeke sebb, legkülönlegesebb napja az életében. Azt tudtam, hogy édesanyám ősei 1200 óta élnek Magyarországon...

– Akkor a Zsigray család – nemesi család?

– Sőt, több!

– Az mit jelent, hogy „sőt több”?

– Azt most hagyjuk. Ezt én tudtam, és ez nekem elég kínos volt a Rákosi-rezsimben. Ámde amikor a legborzasztóbb kitelepítések és egyebek voltak, beállít hozzám egy férfi, és azt mondja: „Én családfakutatással foglalkozom, és most jöttem rá, hogy maguk nem 1202-ben lettek grófok, hanem akkor csak megerősítették a birtokukat, mert Vereckén jöttek be a maguk ősei Magyarországra.” Mondom neki, most már csak ez kellett nekem! Sokat neveltünk rajta.

– És az édesapja?

– Apámék Angliából jöttek Magyarországra, és birkát hoztak ide valamikor 1700-ban. Mária Terézia hozatta ide a merinói birkákat. Édesapám Serák Károly volt. Törökszentmiklós határában volt a birtokunk.

– Kérem, engedje meg, hogy a fotós beszélgetés közben néhány felvételt készítsen!

– Szó sincs róla! Kilenc forгатókönyvet írtam, ott voltam a forгатásokon is, tudom, hogy kell kinézni a filmen! Olyan borzalmas leszek!... Na, nem bánom, fotózzon! Szóval... a családban hat gyerek volt. Két fiú és négy lány. Nehogy azt higgye, hogy írónak készültem. Nagyon jó hangom volt. Énekelni akartam hangversenyeken és színházban. Engem Osvát Ernő fedezett föl a Nyugatban. Én akkor tizenévesen olyan gátlástalan voltam, mint egy pimasz mai fiatal. Nem is tudok rájuk haragudni, csak rossz a modoruk. Az iskolában együtt jártam Schöpflin Aladár unokahúgával. Akkor már én írtam az egész osztálynak a magyar dolgozatokat. Ő kérdezte meg tőlem: „Miért nem mész el Ali bácsihoz az írásaiddal?” Elmentem. Később azt írta a levelében: „Ön valóban író!” Nem voltam még tizennyolc éves. Osváthoz utasított. Föl-

kerestem. Rettentő érdekes ember volt. Egy megszállott. Olyan, mint egy szent. Négy különféle álmodt írtam le, és azt vittem el hozzá. A többi már ismert, fölfedezett! Járt nekünk ott-hon az Új Idők is. Éppen novellapályázatot hirdettek. Mondom anyámnak: „Nem nagy dolog novellát írni!” Anyám rám szól: „Hogy beszélhetsz így!” Írtam három novellát, s elküldtem a pályázatra. A zsűri kiválogatta közlésre az elbeszéléseket. Tizenkét novellát közöltek jelígyesen, és abból három az enyém volt. Majd megszavaztatták az olvasókat. Megnyertem az első díjat. Olyan ez, mint egy mese. Akkor szerződést kötöttek velem. Az Új Időkhöz kerültem. Herczeg Ferenc lapjához, és slapaj lettem, afféle gyakornok.

– *Hogyan folytatódott pályafutása?*

– Ugye, hogy jó szimata volt Osvátnak?

– *Ezek szerint igen.*

– Gyorsan megtanultam a szakmát. Felelős szerkesztő lettem a gyermeklapnál, az Én Újságomnál. Az Új Időknél pedig főmunkatárs.

– *Megkérdezhetem, hogy hány könyvet írt?*

– Úgy harminc könyvet. Holland, olasz és angol nyelvre fordították le őket. Novelláimat pedig osztrák és svájci lapok közölték. Emellett kilenc filmforgatókönyvet is írtam. Például a Tóparti látomását, film készült a Szűts Mara házasságából is. Az utolsó a Fiú vagy lány? című forgatókönyvem volt.

– *Tudja mit ír Önről az 1965-ben megjelent irodalmi lexikon? „Regényei és elbeszélései témáját elsősorban az úri világból meríti.”*

– Mit mondjak erre? Azt az osztályt ismertem, nyilvánvaló, hogy róluk írtam. A Szűts Mara házasságában például portrét rajzoltam egy hülye főispánról, közben a szegények visszas körülményeit is ábrázoltam. Úgy látszik, ezt nem értékelték az irodalomtörténészek, a szakírók.

– *Hadd idézzek még: „1944. március 19-én Magyarország megszállásakor megtagadta a további munkát, s ezért üldöztetésben volt része.”*

– Nem akartam, hogy a nevemet felhasználják a céljaikra. Az akkor már nem volt Magyarország. Az már borzalom volt. A Sajtókamarából többször is felszólítottak, hogy „viselkedjem rendesen”! A kiadó, a Singer és Wolfner cég azonban továbbra is folyósította a fizetésemet – titokban. El sem tudom mondani, hogy bántak akkor egy íróval. Nem meghatottságból tették, hanem mert sokat kerestek rajta.

– *Hogyan folytatódott pályafutása a háború után?*

– Engem három perc alatt igazoltak. Később azonban másokkal együtt kitétek az írószövetségből. Nem jelentek meg az írásaim se.

– *Hogyan élt azokban az években?*

– Elmentem dolgozni. Nem kerestem sokat, de dolgoztam. Nem nézte ki belőlem? Aztán, ha valaki olyan flancos alak volt, mint én, annak volt annyi ékszere, hogy abból megélt...

– *Szívesen hallgatnám emlékeit a nagy irodalmi árnyakról. Mondjuk Kosztolányiról, Márairól, Molnárról vagy, ha ismerte, József Attiláról.*

– Jaj, hát Kosztolányi! Az a szentünk volt nekünk, íróknak. Tőle tanultunk meg jól írni, konstruálni. Tőle tanultunk ízlést, mindent. Hogy milyen ember volt. Például, amikor megjelent a Néger című versem, bejött a szerkesztőségbe, hogy megnézze, ki írta a verset. Pedig akkor nagyon sok jó költő volt... Ilyen volt. Nagyon szerettem Márai Sándort. Tudja, én tördeltem is a lapot. Kértem és kaptam tőle novellát. Azt mondta: „Ha valamit ki akar húzni, tegye meg.” Ezt nem csinálta meg mindenki. Más egy pontosvesszőért cirkuszt csinált. Kérdezte József Attilát is. Én őt csak láttam. Ott ült a Japán kávéházban. Csinos fiatalember volt, de sohasem beszéltem vele. Zilahy Lajoshoz és feleségéhez, Piroskához baráti szálak fűztek. A közös munka csak elmélyítette a barátságunkat. Molnár Ferencet pedig kiválóságnak tartottam. Képzeld, akkoriban Kosztolányi meg én írtuk a színházkritikát az Új Időknek. Én azonban csak álnéven írhattam kritikát. Nem lehetett Kosztolányi neve mellett Zsigray neve, akkor Zsigray óriásit nőtt volna! Ebeczki György voltam, az pedig egy senki volt Kosztolányi mellett. Ehhez mit szól?

– *Ámulok.*

– Szóval a Molnár-premierek: élményszámba mentek. Aki így tudott darabot írni! Azt az okosságot! Azt a tiszta munkát! Tőlem szidhatták, én csak a legjobbat írtam róla. És még valamit. Egy Molnár-bemutatóra külföldről is jöttek zsebmetszők. Olyan nagy üzlet volt!

– *Most min dolgozik?*

– Egy festőről szóló regényen. Az ízületi gyulladásom miatt nehezen mozdulok. Írni képtelen lennék, de van titkárnőm, annak diktálok. Ezt a jó szokásomat az újságtól hoztam magammal... Most már fáradt vagyok. Legközelebb folytatjuk...

DR. POLNER ZOLTÁN
újságíró, Szeged